

GRØNN HVERDAG

Familieklima

En familie på Årvoll prøver så godt de kan å leve klimavennlig. Men i jungelen av alle velmente råd er det vanskelig å finne riktig sti.

TEKST: STINE ENGEN
FOTO: ODIN JÆGER

I dag er det linsegryte med grønnsaker og ris til middag hjemme hos familien Lande Lund. Liv Lande, mor i familien, har lagt fram ingrediensene på kjøkkenbenken og dekket på bordet. Døtrene Maria (15) og Eiril (12) sitter ved den høye benken og ser på. Far Øyvind Maløen Lund måtte jobbe litt seint i dag, og middagen må i gang uten ham. Ute er det grått og fuktig, det føles tropisk, men utsikten er en utsprenget fjellskrent omkranset av furuskog på Årvoll nordøst i Oslo.

På kjøkkenbenken ligger en stabel kokebøker. Flere av dem har enten ordet «grønt» eller «rå» i tittelen. Mange av bøkene er ganske nylig innkjøpt, men de har ikke blitt brukt så mye, for det har vært litt travelt i det siste, sier Liv Lande.

– Noen er jo kjempesnekk til å utforske ny mat og alt mulig, og jeg liker det også, men da må jeg ha tid. Det med vegetar-mat er ganske nytt for oss, og når vi kommer hjem og skal lage rask middag, er det lett å bare falle inn i gamle vaner.

Lande har lenge hatt lyst til å bytte ut pølsene med noe grønt, og det var derfor hun i januar meldte familien på kampanjen «Fri februar». Den var startet av Besteforeldrenes klimaaksjon, en organisasjon som jobber for å påvirke og inspirere folk og politikere til et mer klimavennlig samfunn.

Det er mange råd og rapporter om hvordan man skal leve mer miljøvennlig, men med en truende klimaapokalypse i horisonten og ekstremvær enda nærmere, hjelper det egentlig å gjøre noe selv? Hjelper det å sortere søppel og skru av lyset på badet hvis problemet allerede er så stort at den eneste løsningen egentlig er en verdensomspennende klimarevolusjon? Lande prøver.

– Det er disse b-ene: biff, bil, bolig, billett og butikk, sier hun.

Under disse fem hovedpunktene levde familien mer klimavennlig i en måned, og de vant kampanjen ved loddtrekning. På kjøkkenet ligger et skrikende grønt diplom sammen med premien: en togbillett tur-retur Oslo–Stockholm og en flaske kortreist mjødurtsaft.

Upopulære erter

Det med bil var egentlig ganske lett, for familien har el-bil og el-sykkel og tar allerede mye offentlig transport. Biffen var litt vanskeligere. For å gjøre den vegetariske måneden litt lettere kjøpte Lande en vegetarisk matkasse som inneholdt alle ingrediensene og oppskrift til et måltid.

– Var det noe dere savnet da vi bare spiste vegetarisk? spør Lande og ser bort på døtrene.

De tenker seg om og sier nei, før Maria utdyper at det kanskje var litt mye bønner. Ertene, som ga mye luft i magen, var heller ikke helt populære.

Den eneste anken Lande selv har hatt med matkassa, er at de ikke får støttet nærbutikken sin hvis de får ting levert på døra, og hun vil helst ikke at butikken skal forsvinne. Det er en gjenganger når hun snakker om tiltakene i familien, at det alltid er et «men». Det er for eksempel også mer transport i levering av mat-

Moderne tider LIVET

LIV LANDE

Alder: 49.

Yrke: Kulturrådgiver og timelærer ved Oslomet i musikkfag.

Sivilstand: Gift.

Hvor er du i livet? Halvvegs.

PÅ SPARKET

Hva slags musikk hører du på?

– Solveig Slettahjell og Kristin Asbjørnsen er to av favorittene mine. Ellers hører jeg på alt mulig av jazz, klassisk, kormusikk, pop og tradisjonsmusikk fra ulike land.

Hva er din favorittfilm?

– «Selma», som handler om borgerrettskampen i USA. Den var sterk å se.

Hvilken bok har betydd mest for deg?

– Jon Fosses «Andvake» og «Olavs draumar» (del av trilogien hans) gjorde sterke inntrykk. Fagbøker i etnomusikologi og kulturanthropologi har også betydd mye, som for eksempel Steven Felds «Sound and Sentiment» og Lila Abu-Lughods «Veiled Sentiments».

kasser. Gjør det opp for at det er vegetarisk?

– Det er veldig mange spørsmål som jeg sikkert kan finne ut av, men det tar ganske mye tid og er vanskelig, synes jeg. Jeg skulle gjerne vært på et kurs for å høre om hva som helt praktisk er lurt å gjøre, sier hun.

Egentlig en krise

Selv om det var Landes idé å bli med på en fri-februar, var klima noe de allerede hadde snakket mye om hjemme. Maria deltok i skolestreiken med klassevennene sine, og Eiril har hatt mye undervisning om klimaendringene. Da en veninne av Eiril meldte seg inn i Miljøagentene, en miljøvernorganisasjon for barn, ville hun også være med. Maria har meldt seg inn i Grønn Ungdom.

– Både her i nabolaget og på skolen har det vært noen pådrivere, og så har det smittet over på andre. Det er kanskje små ting som gjør at man tar et ansvar. Og vi kan ikke se bort fra det – det er jo en verdensomspennende krise, egentlig.

– Eller ikke «egentlig»? Det er det, sier Lande.

På et bord i gangen ligger en bok,

«Handle rett: Lure val i ein matbransje full av juks», som lover å guide leseren gjennom dilemmaene med hva som egentlig er best å spise, kortreist eller langreist, for deg selv og klimaet. Den har Liv ikke rukket å lese, dessverre. Det har vært litt mye i det siste med danseøvinger for jentene i en full hverdag. Men hun kjøpte en bok på Årvollskogens brukmarked som het «100 tips til å leve mer miljøvennlig», og den fikk hun lest.

Til tross for jungelen av tips, råd og truende utsikter, opplever ikke Lande å føle seg overveldet og utmattet, som har blitt trukket fram som et problem i klimasnakken – folk får «apocalypse fatigue»: Krisetretthet.

– Vi føler nok alle sammen her at det begynner å haste, for alle sier jo hele tida at vi må gjøre drastiske tiltak, men jeg er også nysgjerrig og synes det er meningsfullt å prøve å forandre på ting.

I februar skrudde Lande ned temperaturen et par grader i huset uten å si det.

– Det var ingen som merket det. Jeg burde kanskje ha sagt det, men det gjorde jeg ikke.

Stilig plast i Japan

Lande er født og oppvokst i Japan med teologforeldre som var der som medlemmer av Den nordiske kristne buddhistmisjonen og Det Norske Misjonsselskap. De var innom Norge et par ganger i løpet av 1970-tallet, men flyttet først da Lande var elleve år. Fra millionbyen Kyoto havnet de i den lille bygda Lauvdal i Setesdal hvor det bare bodde rundt 30 personer.

– Det var et ganske stort sjokk, sier Lande.

Familien hadde ikke noe spesielt fokus på miljø og klima da hun vokste opp, men de hadde et åpent hjem, og mange av de besøkende var klimainteresserte. Lande husker en indonesisk pastor som fortalte om den massive trehogsten i Indonesia for å produsere engangsspisepinner. En studievenn av foreldrene, fysikeren Eva Fidjestøl, som fikk miljøvern inn som agenda i økumenisk internasjonalt arbeid, var også på besøk. Det samme var Landes onkel, som var vannforsker og kjempet mot sur nedbør i sørnorske innlandsvann.

Selv ble Lande mer personlig interessert i miljøvern seinere. Hun vendte tilbake til Japan for å studere etnomusikologi og spesialiserte seg i asiatisk musikk. Som student i Kyoto var hun ofte på en kafé som serverte miljøvennlig mat drevet av en buddhistnonne. Hun brukte aldri engangsspisepinner, og snart gjorde ikke Lande det heller. Fortsatt føles den japanske kulturen nært, særlig matkulturen som inneholder mye vegetarisk.

Selv om japanerne er kjent for sin nøkterne, naturfokuserende estetikk, mener Lande at den andre sida av japansk kultur var minst like framtrepende da hun vokste opp. Plast var regnet for stilig i Japan på 1970-tallet, og det flommet over av plastvesker, plastpynt, plastleker og kjøkkenutstyr i plast.

– Nesten alt vi brukte, var laget av plast. Altså, veldig mye.

Plast er ikke en del av b-ene i klimakampanjen, men det er likevel noe

KLIMABEVISST: Liv Lande, mor i en familie med mann og to døtre, har kastet seg på en kampanje om å leve mer klimavennlig i hverdagen. Her finner Liv fram el-sykkelen som de nylig har kjøpt.

familien Lande Lund er opptatt av. Lande synes det er vanskelig å få oversikt over alle rådene og hensynene man skal ta. Økologisk er bra, men hva hvis det er pakket inn i masse plast?

– Jeg skulle ønske jeg visste mer om hva vi kan gjøre på familienivå for eksempel med mat, eller helt konkret med all plasten vi har. Jeg kjøpte jo denne her, men den har blitt veldig skitten.

Lande tar fram et stykke stivt tøy som hun kaller en «bee's wrap». Det er et muselinstykke satt inn i bivoks og kan brukes som et alternativ til matpapir eller plastinnpakning. Nå er den naturfargede overflaten ganske svart.

– Jeg klarer liksom ikke å få den helt rein, og man vil jo at tingene skal fungere bra også, sier hun.

Det hjelper at vintage er inn

Butikk-b-en har gått ganske bra, synes hun. Etter inspirasjon fra Miljøagentene foreslo Eiril at familien skulle ha

«Nesten alt vi brukte, var laget av plast. Alt-så, veldig mye»

LIV LANDE

shoppetopp, slutte å kjøpe klær i en periode. Lande ser litt unnskyldende ut og sier at det har de ikke klart helt, men at hun synes det var et godt forslag.

– Men vi har jo kjøpt en del brukt, på bakgårdssalg på Fretex for eksempel, sier Maria.

Det var hun som hadde forslått at de skulle dra dit etter å ha sett arrangementet på Facebook.

– Nå er jo vintage inn, så det er ganske safe å kjøpe på bakgårdssalg, men jeg vet ikke hva folk hadde sagt hvis det ikke så så fint ut. Jeg må i hvert fall greie å style det riktig, sier hun.

Flyskam

I Sverige rapporteres det om en nedgang i salget av flyreiser, og flyskammen får skylda, eller æren om du vil. Noen er redde for å bli hengt ut med nedsettende kommentarer på feriebildene sine, mens andre skammer seg mer privat og trenger ikke andres dom for å få dårlig samvittighet.

Det har egentlig ikke vært så vanskelig for familien Lande Lund å kutte ned på reisingen, som b-en billett står for, for de reiste ikke så fryktelig mye fra før. De bruker lite fly i jobbsammenheng og tar ofte el-bilen på ferie til Norge eller Danmark for eksempel.

I fjor var de i Senegal for å besøke søstera til Lande, som bor der, og da tok de riktignok fly, forteller de. På en kommode under trappa står flere fargerike fugleskulpturer fra turen. De er laget av resirkulert papir, og Lande var imponert over de senegalesiske kunstnerne som fikk omdannet tilsynelatende søppel til kunst.

– Det kunne vi kanskje lært litt av.

Senegal-turen var ikke siste gang de var ute og fløy, for de var faktisk også i London i helga. Maria ville så gjerne se den koreanske guttegruppa BTS som skulle ha konsert der.

– Ja, jeg følte litt skam da vi dro til London nå, sier Lande.

Det er et dilemma, synes hun, for man må ta et ansvar, men det er vanskelig å kutte ut alt. Til London er også alternativene til fly få. Skal man da ikke dra? I stedet for å droppe alle flyturene vil Lande heller forsøke å halvere forbruket av flytransport.

– Hvis alle kutter ut flyet én gang eller to, hjelper det veldig. Det synes jeg er viktigere å fokusere på enn at man skal skamme seg.

livet@klassekampen.no